

Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje. Interesų konfliktai ir jų valdymas.

Antikorupcinio švietimo skyrius
Daina Paštuolienė
2023-10-26

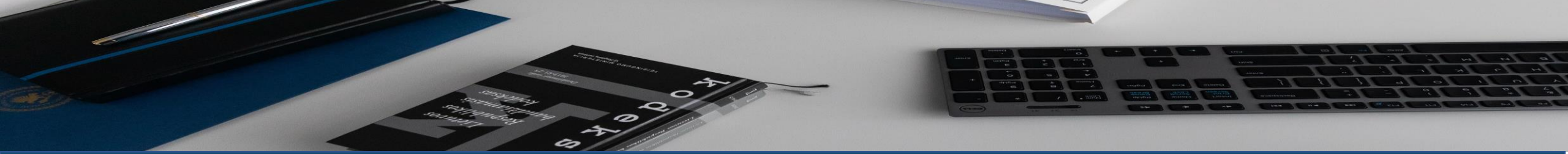
Turinys

- Korupcijos samprata
- Sociologiniai tyrimai
- Interesų konfliktai
- Interesų konfliktų prevencija
- Asmeninės pastangos

A blurred background image showing several people in a meeting or office setting. The focus is on the hands and arms of the individuals, suggesting a collaborative or discussion-based environment. The colors are muted and the overall image is out of focus.

Korupcijos samprata

Korupcija -

bet koks asmenų, dirbančių **valstybinėje tarnyboje** (valstybės politiko, teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ir kito jam prilyginto asmens) arba **privačiame sektoriuje**, elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų, teisės aktuose ar įmonių vidaus taisyklėse nustatytų elgesio standartų, siekiant naudos sau ar kitiems asmenims, ir taip pakenkiant valstybės, visuomenės ar atskirų fizinių arba juridinių asmenų interesams.

KORUPCIJOS PRIEŽASTYS

- Socialinės
- Teisinės
- Finansinės
- Institucinės
- **Visuomenės pilietiškumo stoka**

KORUPCIJOS PASEKMĖS

- Poveikis ekonomikai
- Poveikis valstybės valdymui
- Socialiniai padariniai
- Politiniai padariniai
- Įtaka tarptautiniams santykiams

Korupcijos kaina
nuo 3.52 % iki 11.42 % BVP

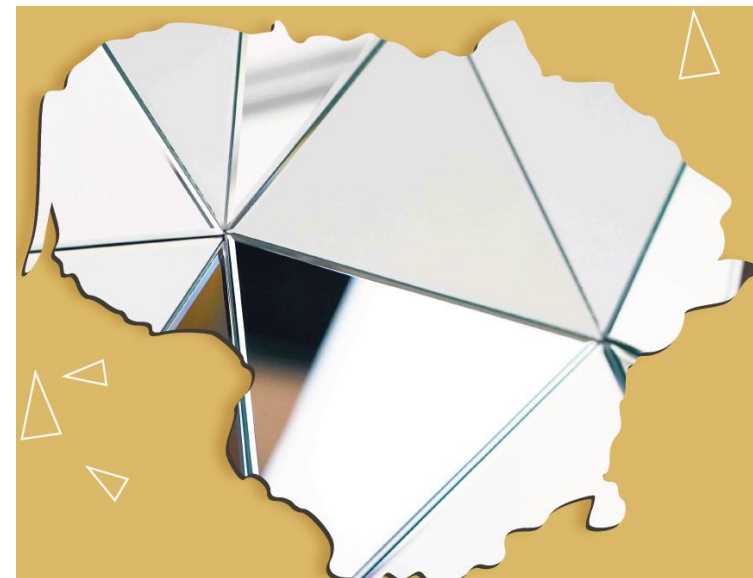

STAMBIOJI KORUPCIJA

dažniausiai susijusi su palankių sprendimų priėmimu tam tikroms interesų grupėms ar asmenims, įtaka valstybės politikai, teisinei sistemai, ekonomikai, siekiant asmeninių interesų ir naudos.

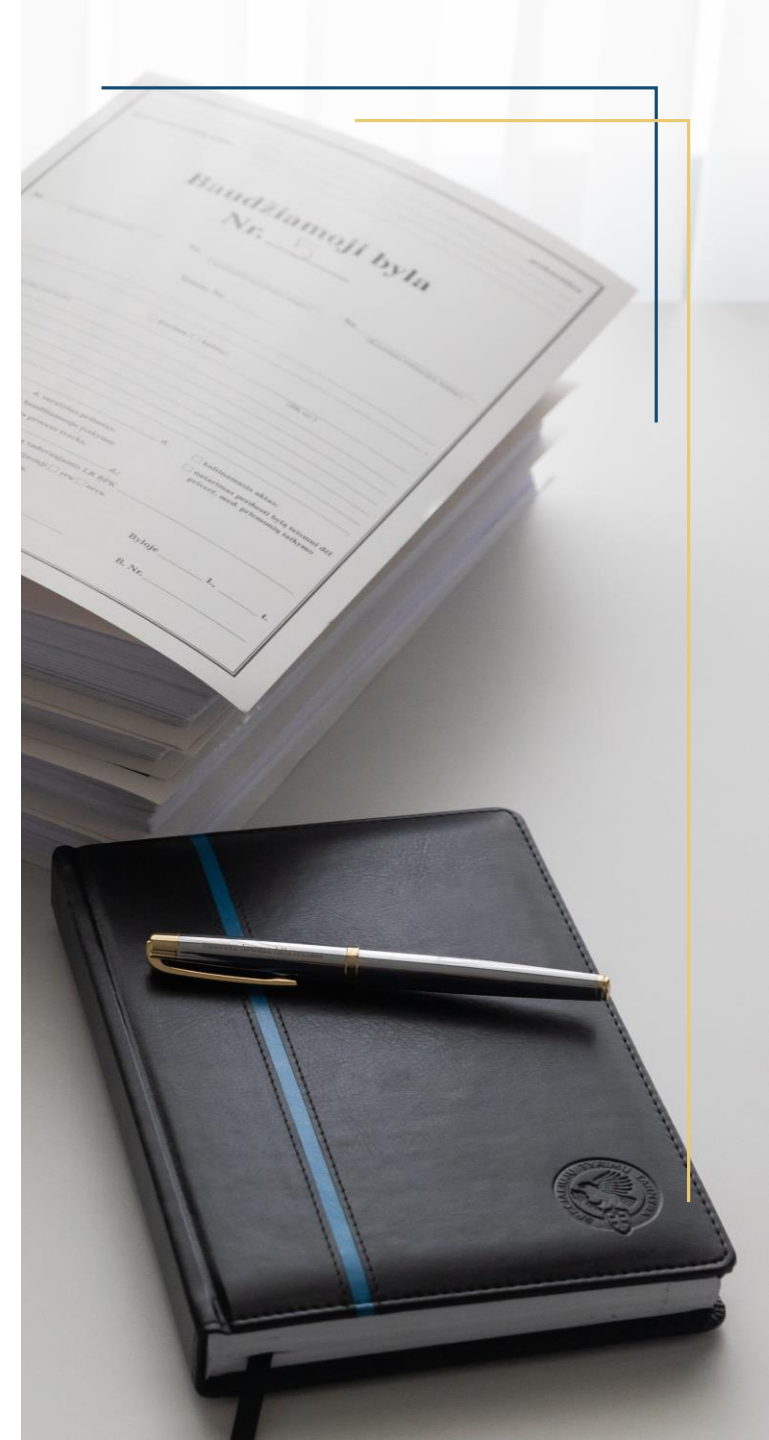
SMULKIOJI KORUPCIJA

gyventojų mokami neteisėti atlygiai valstybės tarnautojams, siekiant išvengti nuobaudų, biurokratinių procedūrų ar galimo sprendimų priėmimo vilkinimo, norint gauti viešąsias paslaugas.

Pagrindiniai korupcinio pobūdžio pažeidimų veikimo bruožai:

1. Ne mažiau kaip dviejų šalių dalyvavimas (t. y. „duodantysis – imantysis“);
2. Turimi asmens įgaliojimai;
3. Naudos sau ar kitiems siekimas;
4. Elgesys priešingas turimiems įgaliojimams;
5. Slaptas veikimas.

Veiklos kryptys

Korupcinių
nusikaltimų
tyrimas

Korupcijos
prevencija

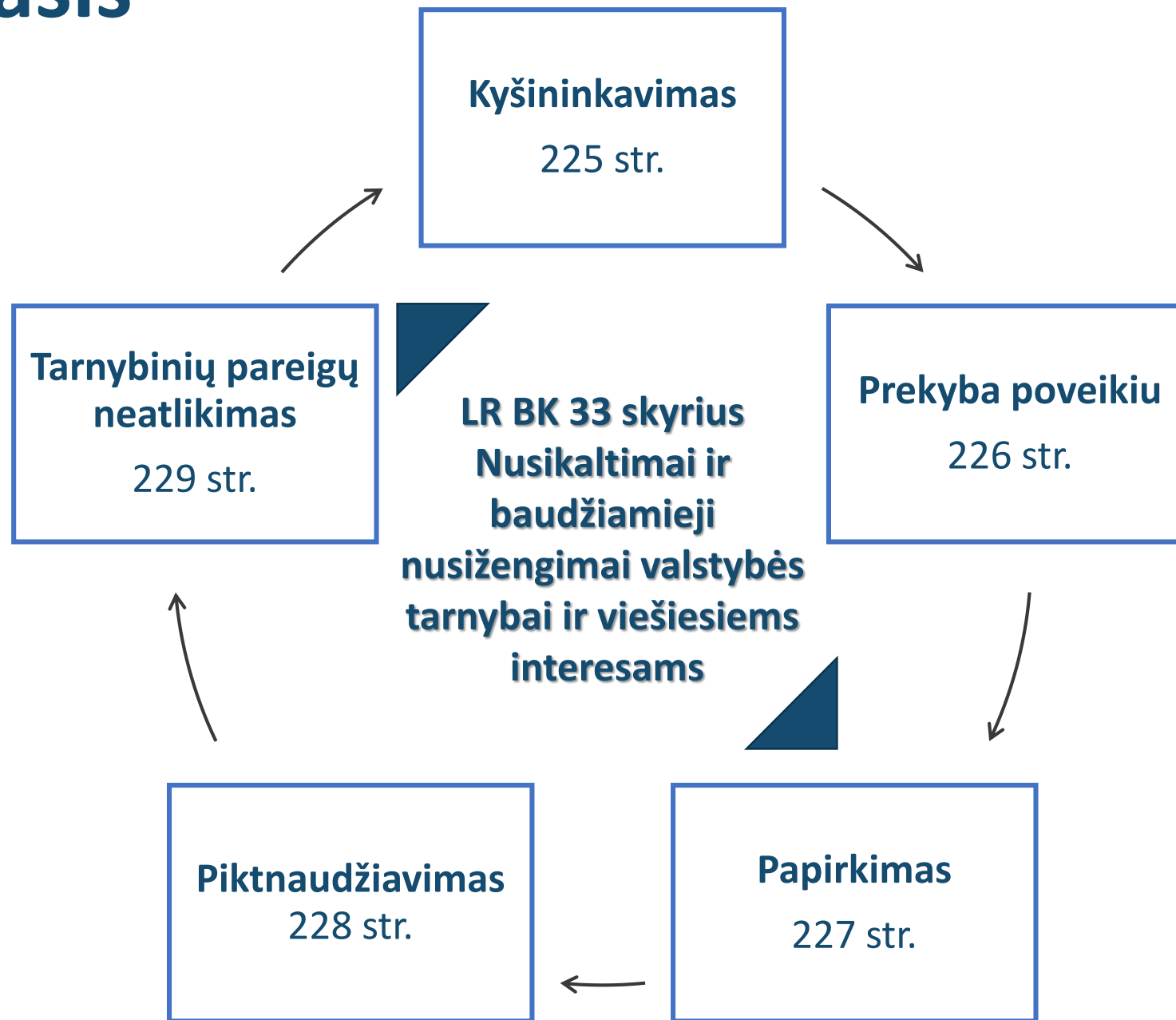
Analitinė
antikorupcinė
žvalgyba

Antikorupcinio
sąmoningumo
didinimas

LR Baudžiamasis kodeksas

Kyšininkavimas

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 225 straipsnis numato 5 savarankiškas kyšininkavimo formas:

- **kyšio priėmimą,**
- **pažadą priimti kyšį,**
- **susitarimą priimti kyšį,**
- **kyšio reikalavimą,**
- **kyšio provokavimą.**

Nusikaltimas laikomas baigtu nuo bent vienos iš paminėtų alternatyvių veikų atlikimo momento.

Kyšio dalykas –

bet kokios turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui (materialios ar nematerialios, turinčios ekonominę vertę rinkoje ar tokios vertės neturinčios) forma išreikštas neteisėtas ar nepagrįstas atlygis už pageidaujama valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą ar neteisėtą veikimą arba neveikimą vykdant įgaliojimus.

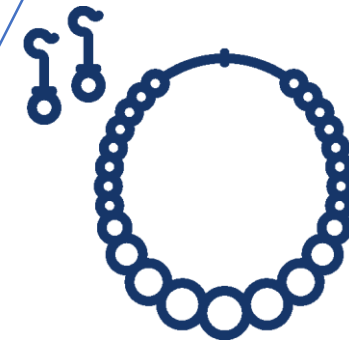
Kyšių formos

Automobilis

Pinigai

Brangūs papuošalai

Kelionė į egzotišką šalį

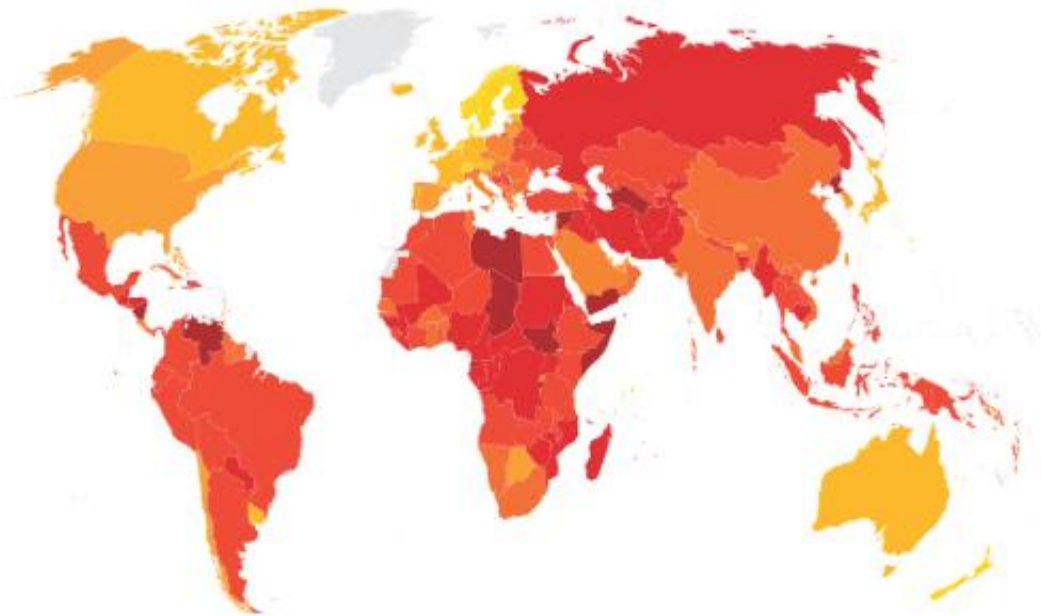
Sutartis darbams atlikti

A blurred background image showing several people in a meeting or office setting. The focus is on the hands and arms of the individuals, suggesting a collaborative or discussion-based environment. The colors are muted and the overall image is out of focus.

Korupcijos pasireiškimas Lietuvoje

KORUPCIJOS SUVOKIMO INDEKSAS 2022

KSI yra vienas garsiausių pasaulyje korupcijos suvokimo tyrimų, parodantis, kaip įvairioms pasaulio valstybėms pavyksta kontroliuoti korupciją. Korupcijos mastą viešajame sektoriuje vertina įvairių sričių ekspertai ir verslo lyderiai.

PASAULIO VIDURKIS
2022 METAIS

43/100

EUROPOS SAJUNGOS
VIDURKIS

64/100

SCORE COUNTRY/TERRITORY

90	Denmark	
87	Finland	
87	New Zealand	
84	Norway	
83	Singapore	
83	Sweden	
82	Switzerland	
80	Netherlands	
79	Germany	
77	Ireland	
77	Luxembourg	
76	Hong Kong	
75	Australia	
74	Canada	
74	Estonia	14
74	Iceland	
74	Uruguay	
73	Belgium	
73	Japan	
73	United Kingdom	
72	France	
71	Austria	
70	Seychelles	
69	United States of America	
68	Bhutan	
68	Taiwan	
67	Chile	
67	United Arab Emirates	
65	Barbados	
64	Bahamas	
63	Israel	
63	Korea, South	
62	<u>Lithuania</u>	33
62	Portugal	
60	Botswana	
60	Cabo Verde	
60	Saint Vincent and the Grenadines	
60	Spain	
59	<u>Latvia</u>	39
58	Qatar	
56	Czechia	
56	Georgia	
56	Italy	
56	Slovenia	
55	Dominica	
55	<u>Poland</u>	45
55	Saint Lucia	
54	Costa Rica	
53	Fiji	
53	Slovakia	
52	Cyprus	
52	Greece	

LIETUVOS POZICIJA

62 BALAI

33/180 PASAULYJE

Transparency International tyrimas „Korupcijos suvokimo indeksas“, 2022 m.

ES šalių korupcijos suvokimo indeksas (KSI) 2022

Vieta	Valstybė	Balas	Vieta	Valstybė	Balas
1	Danija	90	39	Latvija	59
2	Suomija	87	41	Čekija	56
5	Švedija	83	41	Italija	56
8	Nyderlandai	80	41	Slovėnija	56
9	Vokietija	79	45	Lenkija	55
10	Airija	77	49	Slovakija	53
10	Liuksemburgas	77	51	Graikija	52
14	Estija	74	51	Kipras	52
18	Belgija	73	54	Malta	51
21	Prancūzija	72	57	Kroatija	50
22	Austrija	71	63	Rumunija	46
33	Lietuva	62	72	Bulgarija	43
33	Portugalija	62	77	Vengrija	42
35	Ispanija	60			

LIETUVA tarp ES

12/27 EUROPOS
SAJUNGOJE

2 BALAIS ŽEMESNIS
ĮVERTIS NEI ES
VIDURKIS

„Lietuvos korupcijos žemėlapis 2022/2023“

Tyrimo pradžia –
2001 m.

Inicijuotas „Transparency International“ Lietuvos skyriaus, nuo 2011 m. – koordinuojamas STT.

Tyrimo dalys: korupcijos suvokimas, korupcinė patirtis ir antikorupcinis potencialas.

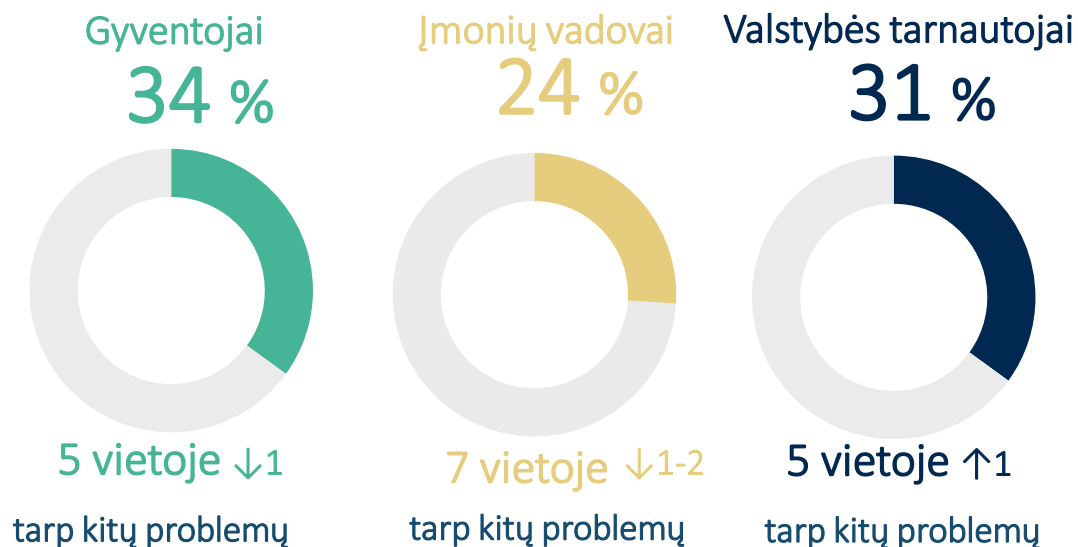
Tikslinės grupės:
gyventojai, įmonių vadovai ir valstybės tarnautojai.

Respondentų skaičius:
1001 gyventojai,
500 įmonių vadovai,
740 valstybės tarnautojai.

Korupcijos suvokimas

Korupcijos paplitimo suvokimas

KORUPCIJA – LABAI RIMTA PROBLEMA LIETUVOJE

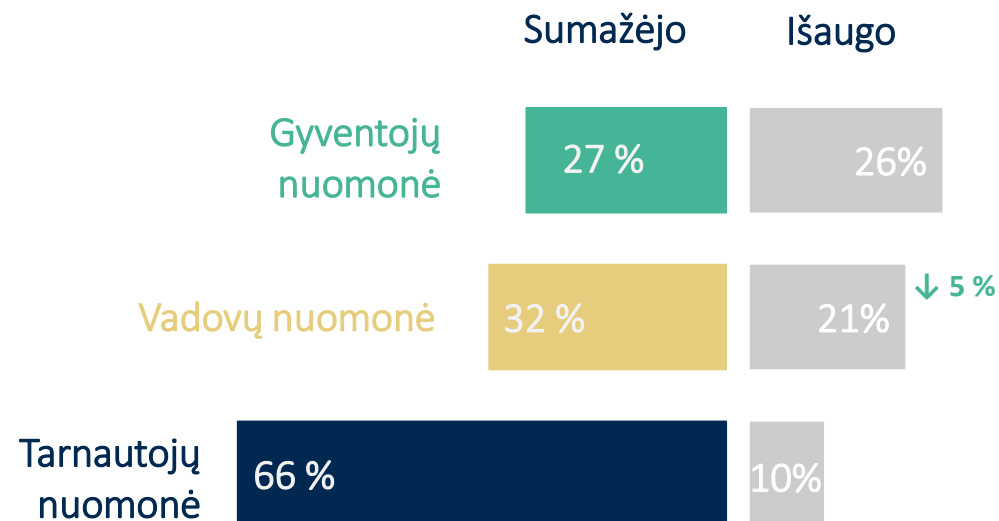
KORUPCIJA – PROBLEMA VEIKTI VERSLUI LIETUVOJE

↑2
9 %

Įmonių vadovų teigia, kad korupcija – labai rimta problema jiems vykdant veiklą Lietuvoje

Korupcijos masto kaitos vertinimas

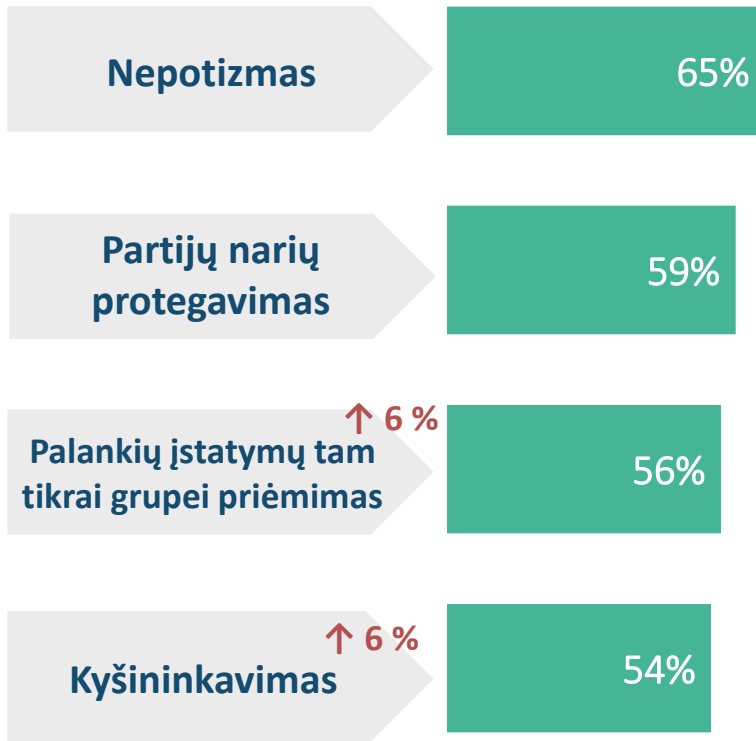
PER PRAĖJUSIUS 5 METUS, KORUPCIJOS MASTAI:

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2021 m.

Labiausiai paplitusios korupcijos formos

Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

Valstybės tarnautojų nuomonė

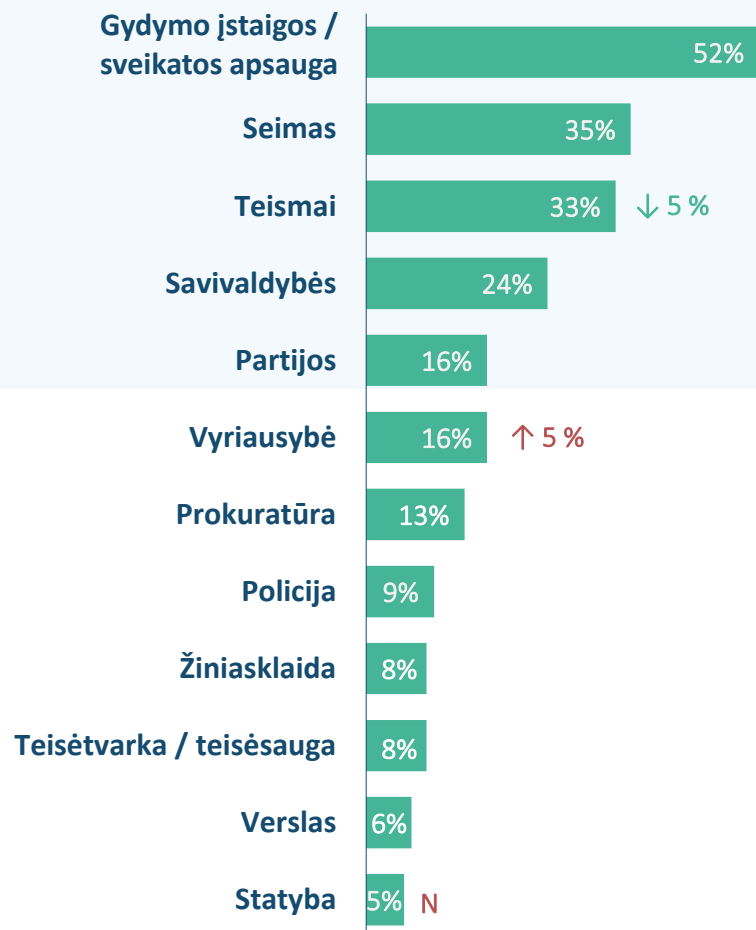

Korupcijos paplitimo institucijose vertinimas

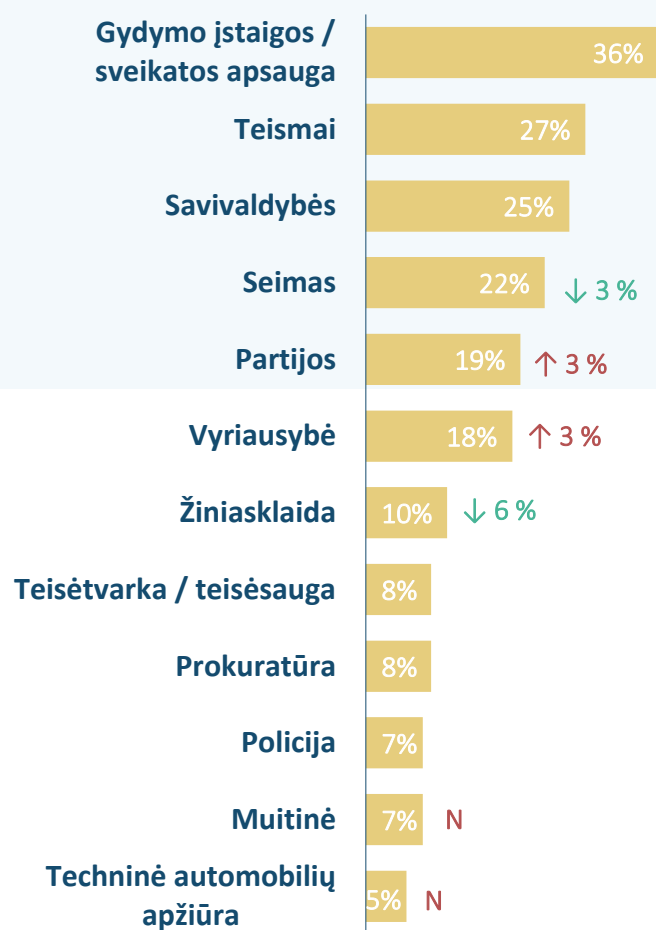
INSTITUCIJŲ / SRIČIŲ KORUMPUOTUMO VERTINIMAS

Įvardinkite 5 institucijas, kurios, jūsų nuomone, šiuo metu Lietuvoje yra labiausiai korumpuotos

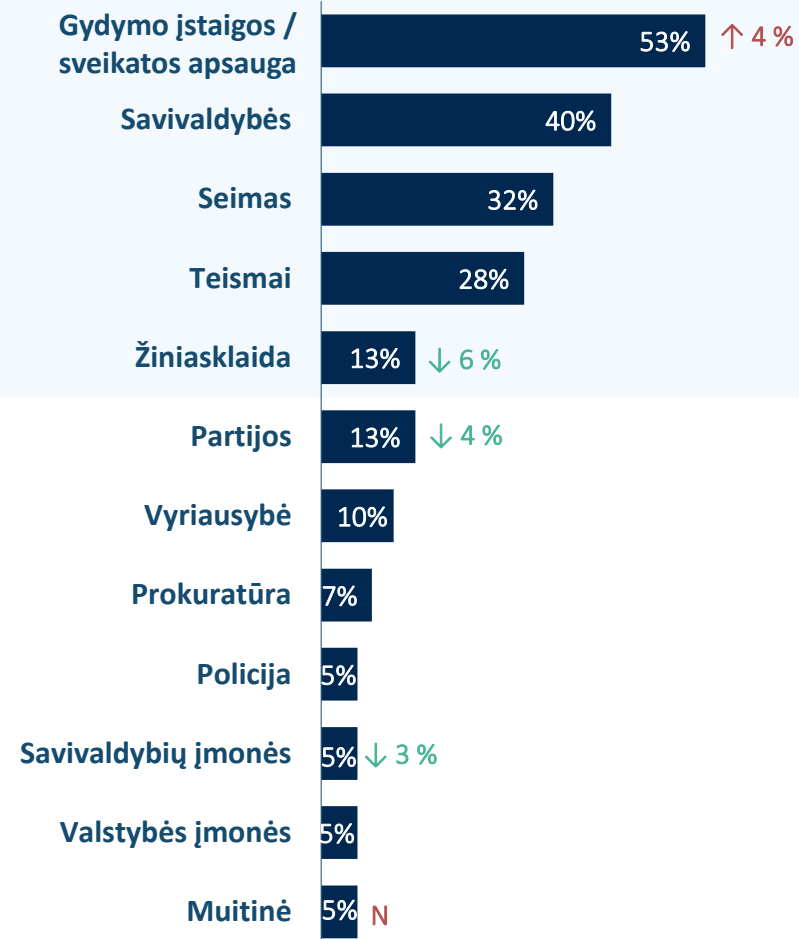
Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

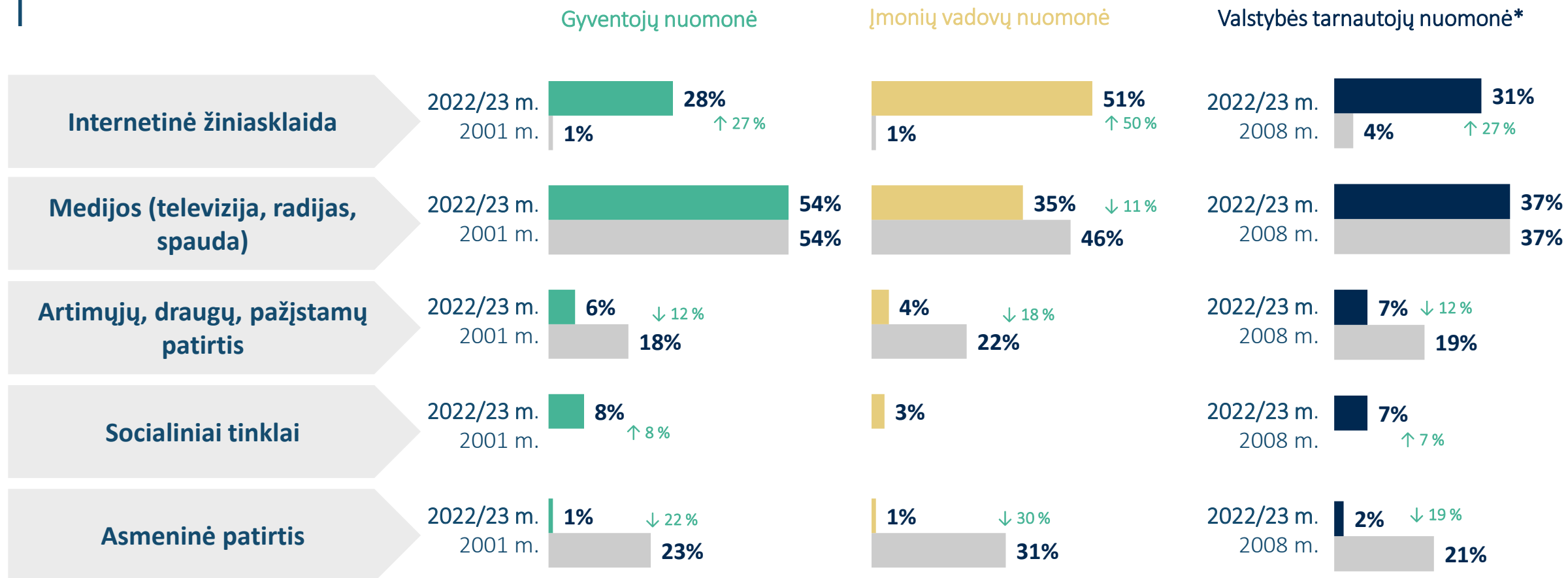

Valstybės tarnautojų nuomonė

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai lyginant su 2021 m.

Informacijos apie korupciją šaltiniai

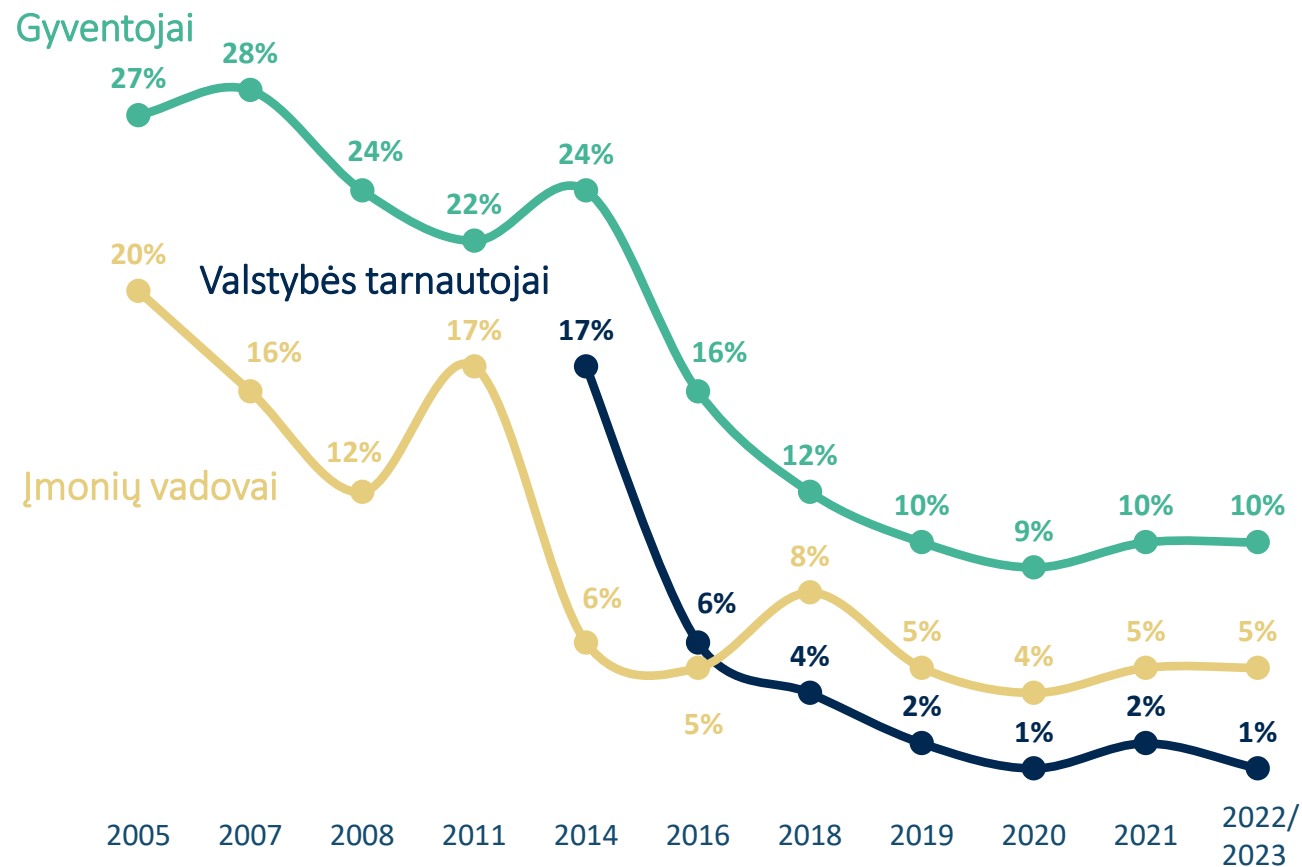

*Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2001 m. (gyventojų ir įmonių vadovų) ir 2008 m. (valstybės tarnautojų).

Korupcinė patirtis

Korupcijos patirtis

Per pastaruosius 12 mėn. teko duoti kyšį

Kyšininkavimo indeksai: TOP 3

Dažniausiai kyšių iš gyventojų *reikalavo*: per 5 m. laikotarpį susidūrę su institucija respondentai

	2022/2023 m.	2021 m.	2020 m.	2016 m.	2011 m.
REPUBLIKINĖS LIGONINĖS / KLINIKOS*	22%	23%	16%	40%	52%
MIESTO, RAJONO LIGONINĖS*	18%	22%	15%	36%	47%
NACIONALINĖ ŽEMĖS TARNYBA**	14%	13%	13%	29%	-

Dažniausiai kyšių iš verslo atstovų *reikalavo*: per 5 m. laikotarpį susidūrę su institucija respondentai

	2022/2023 m.	2021 m.	2020 m.	2016 m.
VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ SKYRIAI / KOMISIJOS**	9%	7%	6%	-
SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACIJOS**	7%	3%	1%	7%
STATYBŲ SKYRIAI**	6%	4%	8%	9%

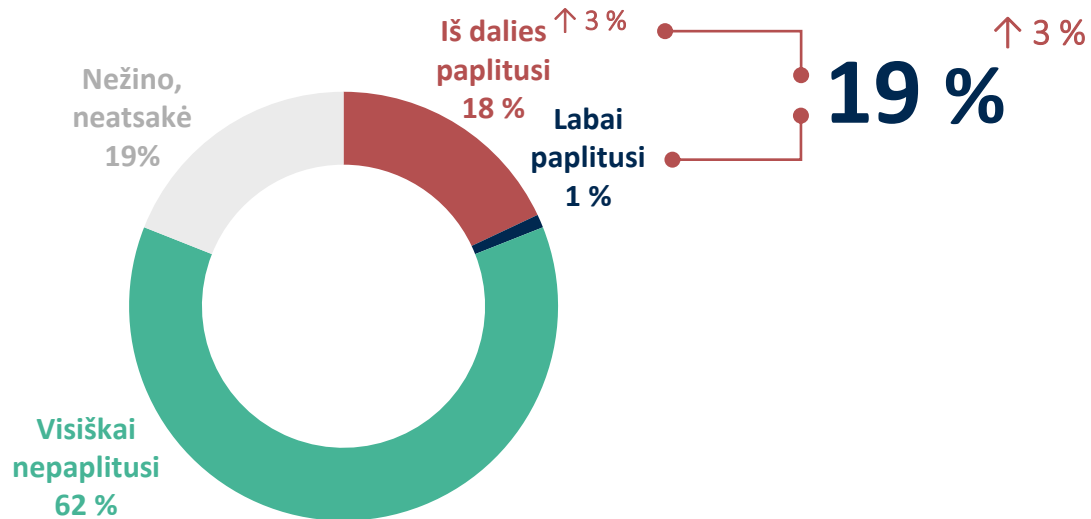
*Institucijose, kur reikalus per penkerius metus tvarkė bent 100 respondentų

**Institucijose, kur reikalus per penkerius metus tvarkė 30-99 respondentai

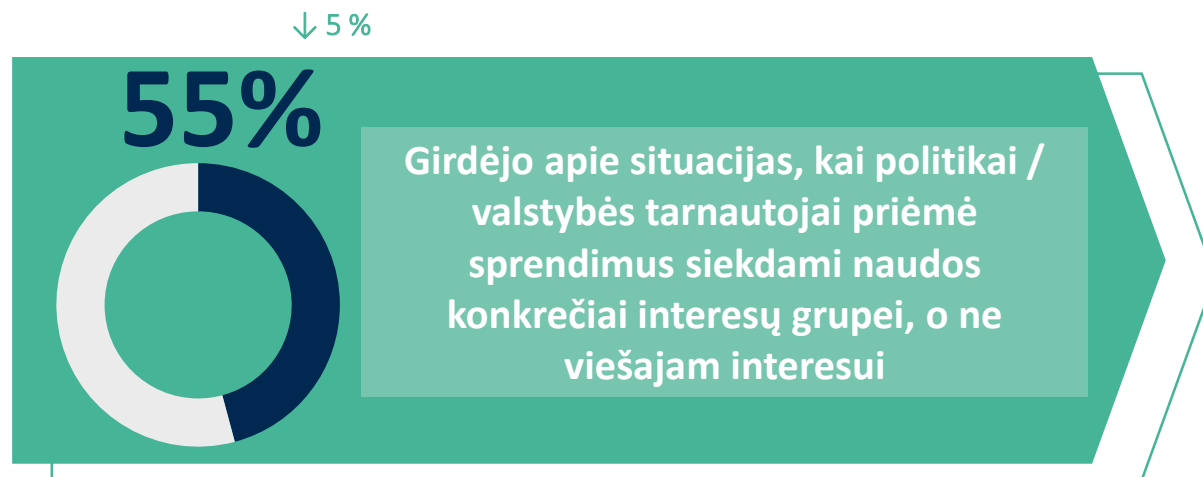
Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai

Korupcijos paplitimas viešajame sektoriuje

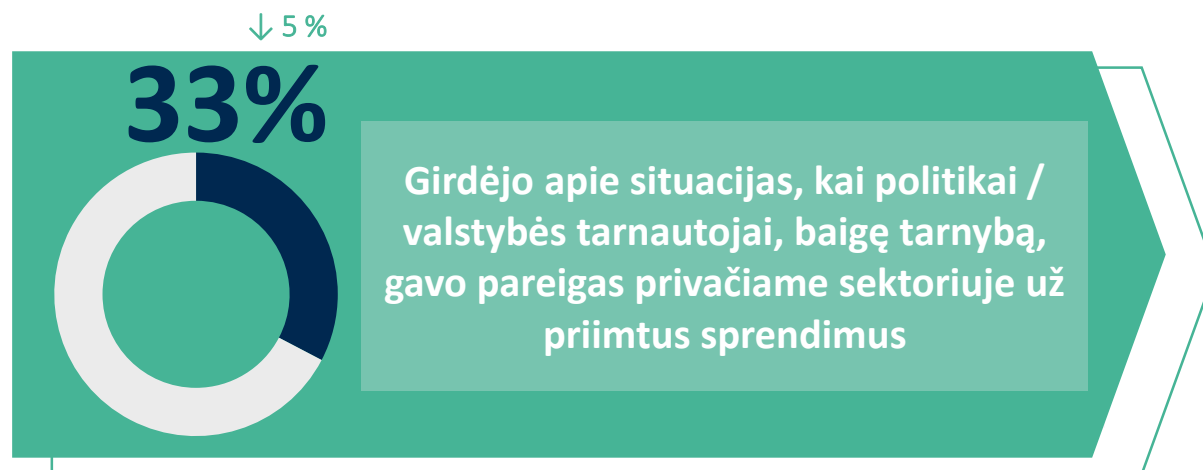
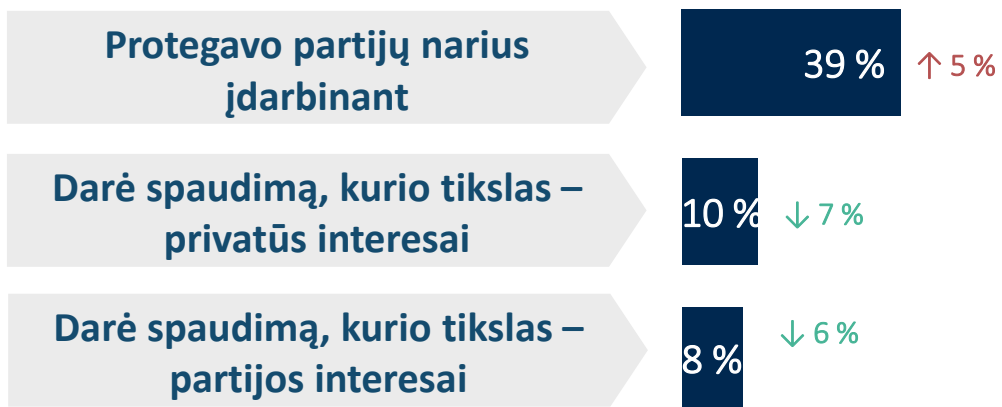
Korupcijos paplitimas darbovietėje

Sprendimų priėmimas viešajame sektoriuje

Susidūrė su situacija, kai politikai:

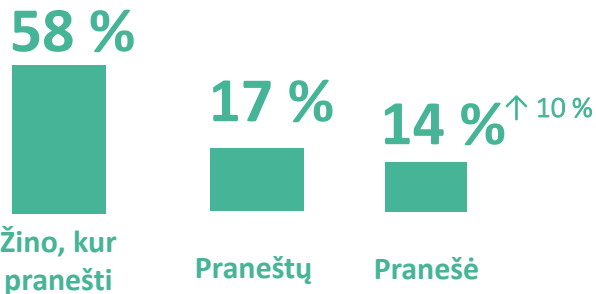

Pranešimo apie korupciją potencialas

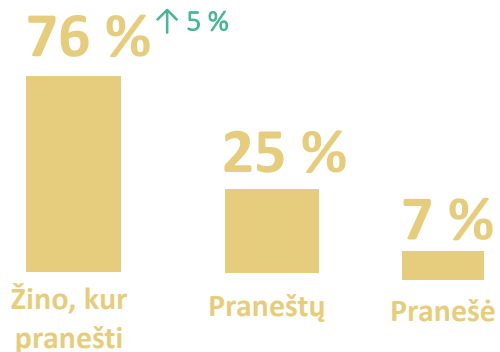
Pranešimas apie korupciją

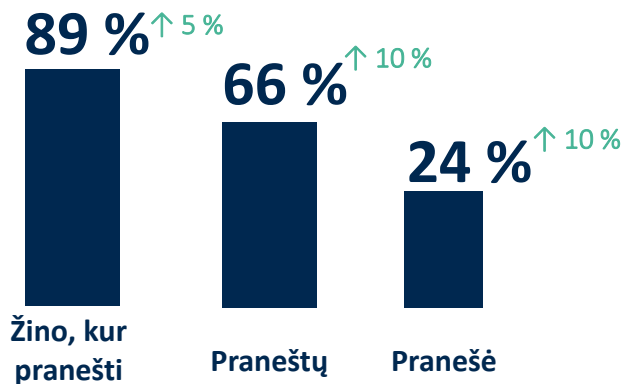
GYVENTOJAI

ĮMONIŲ VADOVAI

VALSTYBĖS TARNAUTOJAI

Nepranešimą pateisinančios priežastys

Prašau išsirinkti tris priežastis, kurios galėtų pateisinti nutylėjimą apie kyšio davimą ar paėmimą

Gyventojai

Įmonių vadovai

Valstybės tarnautojai

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2021 m.

A blurred background image showing several people in a meeting or conference room. They are seated around a table, and their hands are visible, suggesting an active discussion or presentation. The image is out of focus, emphasizing the text in the foreground.

Interesų konfliktai

Esminės sąvokos

Interesų konfliktas –

yra situacija, kai asmuo eidamas savo tarnybines pareigas privalo atlikti tam tikrą veiksmą, tačiau tas veiksmas yra susijęs ne tik su jo tiesioginėmis pareigomis, bet ir su jo ar jam artimo asmens privačiu interesu.

Viešieji interesai –

tai visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.

Privačiu interesu arba asmeniniu suinteresuotumu

laikoma asmens (ar jam artimo asmens) moralinė skola, moralinis įsipareigojimas, turtinė ar neturtinė nauda arba kitas panašaus pobūdžio interesas.

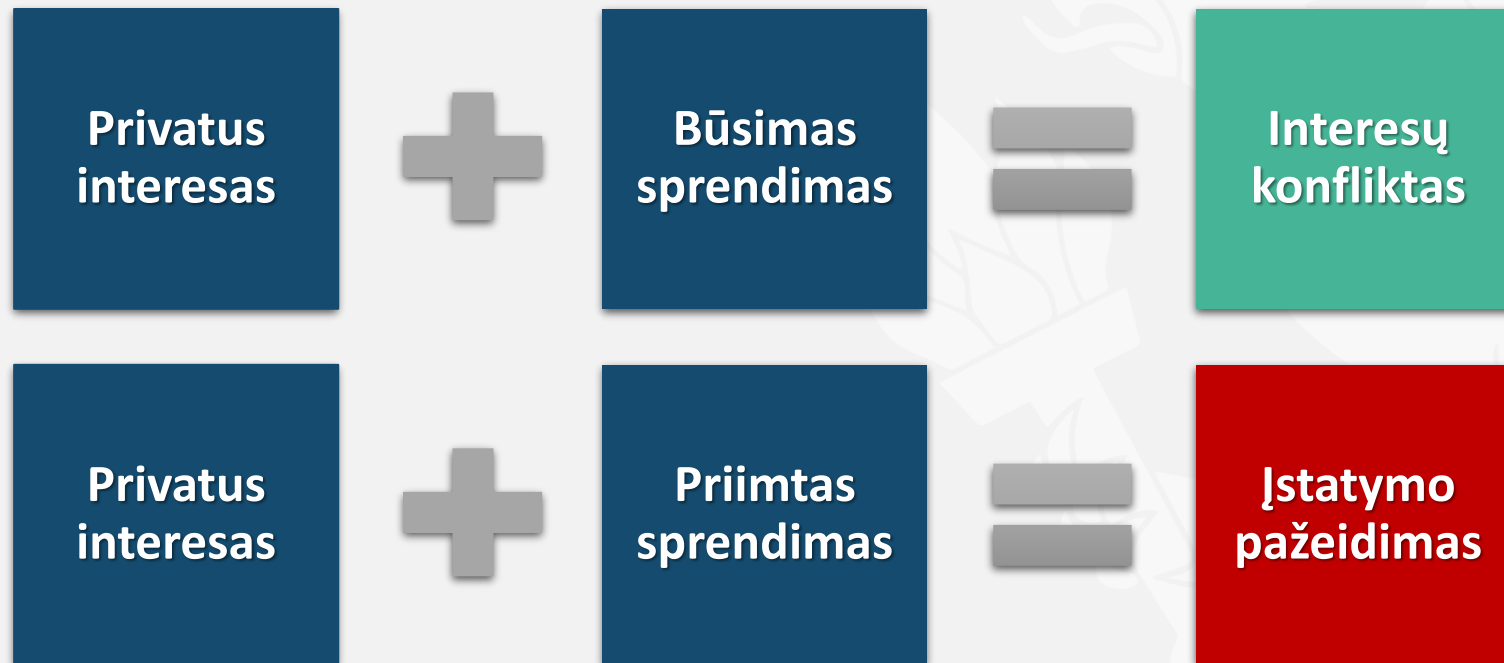
Galimas

Valstybės tarnyboje dirbantis asmuo turi privačių interesų, dėl kurių, eidamas tarnybines pareigas, **ateityje neabejotinai turės priimti sprendimus ar dalyvauti juos priimant.**

Realus

Valstybės tarnyboje dirbantis asmuo, tarnybinį klausimą, susijusį su turimais privačiais interesais, **turi spręsti esamu metu – „čia ir dabar“.**

EBPO: nors interesų konfliktas pats savaime dar nėra korupcija, ji neišvengiamai atsiranda ten, kur konfliktai tarp valstybės tarnautojų privačių interesų ir viešųjų pareigų sprendžiami netinkamai arba nesprenžiami apskritai. **Esant tokiai padėčiai visuomenė nustoja tikėti ir pasitikėti valdžia.**

A blurred background image showing several people in a meeting or conference room. They appear to be looking at a screen or document, with their hands and heads visible in a soft-focus manner.

Interesų konfliktų prevencija

Kaip atpažinti interesų konfliktą? [1]

- Psichologinis diskomfortas sprendžiant tam tikrus klausimus
- Visuomenės nuomonė

Kaip atpažinti interesų konfliktą? [2]

Sprendimas susijęs su:

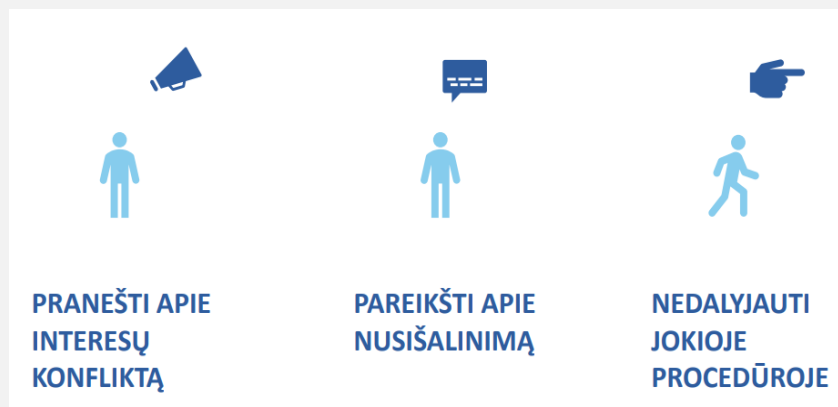
- Šeimos (giminės) ar nuosavu **verslu**;
- Turimomis bendrovių ir įmonių **akcijomis** (dalimis, pajais);
- **Profesine veikla**: darbu kitose įmonėse, įstaigose ir organizacijose, individualiu užimtumu (autorinėmis sutartimis);
- **Naryste, ryšiais ir pareigomis** įmonėse, įstaigose ir organizacijose ar fonduose;
- **Finansiniais ar moraliniais įsipareigojimais** (skola) kitiems asmenims, kitais civiliniais santykiais;
- Gautomis (jiems suteiktomis) **dovanomis** ir **paslaugomis**;
- Priešišku (ginču ar konkurencija) kitų asmenų ar grupių atžvilgiu;
- Artimų (Jums svarbių) asmenų **darbu toje pačioje institucijoje**;
- **Ketinimais**, susijusiais su **nauju darbo** paieškomis, derybomis su būsimuoju darbdaviu.

Privačių interesų deklaravimo sistema veikia trimis lygmenimis:

- Asmeniniu (deklaruojančio asmens)
- Instituciniu (institucijų ar organizacijų vadovų, padalinių vadovų, institucijos kolektyvo)
- Visuomeniniu (žiniasklaidos priemonių, visuomeninių organizacijų ir visuomenės)

Deklaruojantis asmuo privalo:

Vadovų pareigos ir atsakomybė įgyvendinant interesų kofliktų prevenciją:

1 Spręsti dėl nušalinimo

- Patenkinti pareikštą nusišalinimą, arba pačiam nušalinti asmenį;
- vadovaujantis VTEK nustatytais kriterijais nepriimti pareikšto nusišalinimo ir įpareigoti toliau atlikti tarnybines pareigas.

2

Kontroliuoti deklaracijas

Atlikti nuolatinę darbuotojų privačių interesų deklaracijų turinio kontrolę.

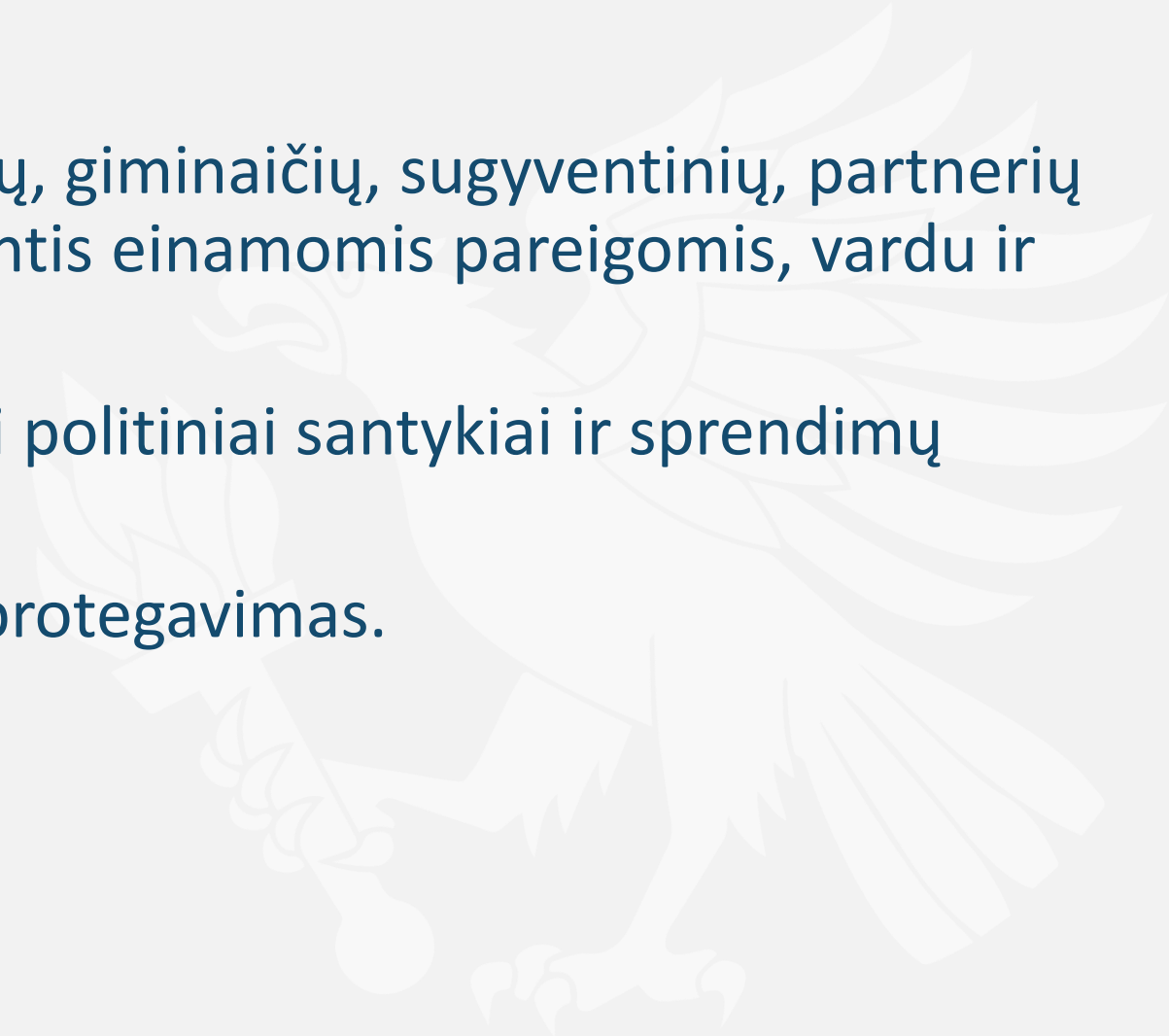
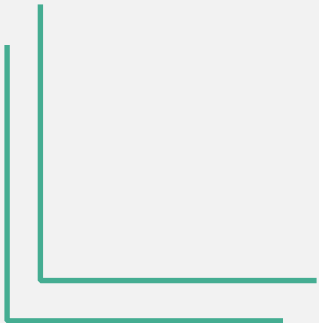
3

Teikti rekomendacijas

Parengti ir teikti išankstines rašytines rekomendacijas, kaip darbuotojai privalo elgtis kiekvienu konkrečiu atveju.

Su interesų konfliktais yra susiję:

- ***Nepotizmas*** – savo šeimos narių, giminaičių, sugyventinių, partnerių globa ir protegavimas, naudojantis einamomis pareigomis, vardu ir galia.
- ***Klientelizmas*** – galia grindžiami politiniai santykiai ir sprendimų priėmimo procedūros.
- ***Kronizmas*** – draugų ir bičiulių protegavimas.

Nusišalinimas

VTEK rekomenduoja

nusišalinti nuo sprendimų rengimo, svarstymo ar priėmimo **dėl** institucijoje dirbančių **artimųjų asmenų:**

- priėmimo į darbą;
- perkėlimo į kitas pareigas;
- tarnybinių komandiruočių;
- kvalifikacijos kėlimo;
- atostogų;
- priedų, priemokų prie tarnybinio atlyginimo skyrimo;
- skatinimo tarnyboje;
- nuobaudų skyrimo;
- leidimų dirbti kitą darbą;
- tarnybinių pavedimų, susijusių su privačiais artimų asmenų interesais, atlikimo;
- kitų tarnybos klausimų, susijusių su privačiais artimų asmenų interesais, sprendimo;
- ir kt.

Visuomenės viešųjų interesų ir valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų privačių interesų suderinimas padeda:

- ❖ Užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams;
- ❖ Įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą;
- ❖ Užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybinėje tarnyboje.

Asmeninės pastangos

STT E. mokymo platforma

- Viešajam ir privačiam sektoriams bei visuomenei;
- Pasiekama bet kur ir bet kada;
- Aktualiausia informacija vienoje vietoje;
- Išduodami sertifikatai liudijantys kvalifikacijos kėlimą;
- Nemokama.

Daugiau informacijos – emokymai.stt.lt

Statistika (2021 rugsėjis – 2023 rugsėjis)

40 282
vartotojų

58 891
sertifikatų

Mokymų temos:

- Korupcijos samprata,
- Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos,
- Interesų konfliktai,
- Dovanų politika,
- Pranešėjų apsauga,
- Viešieji pirkimai,
- Sveikatos apsauga,
- Savivalda,
- Tarptautinis papirkinėjimas,
- Foreign bribery (Tarptautinis papirkinėjimas, *anglų k.*),
- Privatus sektorius,
- Personalo patikimumo užtikrinimas,
- Nacionalinė antikorupcinė sistema,
- Korupcijos prevencija visuomenei.

STT antikorpucinio švietimo vaizdo paskaitos

Temos:

- *Įvadinė paskaita*
- *Dovanų politika*
- *Interesų konfliktai*
- *Viešieji pirkimai*
- *Pranešėjų apsauga*
- *Sveikatos apsauga*
- *Užsienio pareigūnų papirkimas*

STT LAIDŲ CIKLAS

#1 ĮVADINĖ PAŠKAITA

2022 METAI

Paskaitas rasite STT „Youtube“ kanale: <https://www.youtube.com/@sttspecialiujutirimutarnyb8123>

Ką galime padaryti patys?

Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo gairės verslui

Vilnius
2023

ANTI-KORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMO IR INTEGRALUMO VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ VALDOMOSE ĮMONĖSE VADOVAS

Vilnius | 2022

ANTI-KORUPCINĖS APLINKOS VIEŠAJAME SEKTORIUJE KŪRIMO IR ĮGYVENDINIMO VADOVAS

SIS
VTEK
TEISINGUMO MINISTERIJA
VMI
SAULYBĖS, SAUGOS IR GINČYVADYBŲ MINISTERIJA
VIEŠOSIOS REIKALŲ MINISTERIJA
ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA
Lietuvos Respublikos Europos Sąjunga

Skaidrumo akademija skaičiais

61

Dalyvis

38

Mentoriai

27

Renginiai

7260

Dalyvių renginiuose

Tai gerosios antikorpucinės praktikos mainų vieta, kur didžiausią patirtį sukaupę ir aukščiausią kompetenciją turintys skaidrumo standartų ekspertai dalijasi patirtimi ir patarimais, kaip organizacijoje kurti korupcijai atsparią aplinką.

Skaidrumo akademijos organizatorius – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba.

Skaidrumo akademijos gerųjų patirčių mainus inicijuoja Lietuvos Respublikos Prezidentas

Kaip pranešti apie korupciją?

Atvykti į **STT**
atstovybę

Atsisiųsti
programėlę
„Pranešk STT“

Pranešti
internetinėje
svetainėje
www.stt.lt

Skambinti
(8 5) 266 3333

Rašyti el. paštu
pranesk@stt.lt

Klausimai?

Daugiau
Informacijos:

Ačiū už dėmesį!

Daina Paštuolienė
Vyriausioji specialistė
Antikorupcinio švietimo skyrius
El. paštas: daina.pastuoliene@stt.lt
Tel. 868713736